

Pietní shromáždění v Hodoníně u Kunštátu

Tisková zpráva ze dne 18. 8. 2017

V neděli 20. srpna 2017 proběhne v Hodoníně u Kunštátu pietní shromáždění k uctění památky obětem romského holocaustu v místech bývalého tzv. cikánského tábora za účasti předsedy vlády pana Bohuslava Sobotky a dalších vládních představitelů a zástupců z řad velvyslanectví a kulturních institucí.

Historie tábora sahá do třicátých let minulého století, kdy zde byl v říjnu 1938 nedaleko obce Hodonín v okrese Blansko založen tábor jako sídlo pracovního útvaru mužů nasazených na veřejně prospěšné práce, které vykonávali na stavbě jednoho z úseků dálkové silnice Plzeň-Moravská Ostrava. 10. srpna 1940 byl přeměněn na kárný pracovní tábor určený k dočasné internaci a využití pracovní síly nezaměstnaných a za „asociály“ považovaných dospělých mužů. Podobný účel tábor plnil i od počátku roku 1942, kdy byl přejmenován na tábor sběrný.

K zásadní změně dochází v červenci 1942, kdy byl v Protektorátu Čechy a Morava vydán tzv. Výnos o potírání cikánského zlořádu, čímž bylo zahájeno pronásledování Romů na tomto území. V této době se podle soupisu z roku 1942 nachází na území bývalého Československa přibližně 6 500 „cikánů a cikánských míšenců“. Začátkem srpna 1942 je část z nich internována ve dvou tzv. cikánských táborech, které se nacházely na Moravě a v Čechách (zde se jednalo o tábor v Letech u Písku). Neromští káraníci byli propuštěni či přemístěni a hodonínský tábor byl oficiálně přejmenován na *Zigeunerlager II.*

Podmínky romských vězňů v moravském táboře byly katastrofální, protože kapacita tábora byla čtyřnásobně přesažena. 1200 mužů, žen a dětí se tísnilo v barácích určených pro 300 osob. Přístavba několika baráků a nouzové ubytování rodin ve stanech a zabavených kočovných vozech hygienické a životní podmínky Romů nezlepšily. Veškerý majetek byl všem internovaným zabaven již při vstupu do tábora a v analogii ke koncentračním táborům i zde docházelo ke stříhání dohola a odvšívování.

Dříve kárný pracovní tábor se tak změnil v místo rasově motivované internace osob, které zde čekaly na rozhodnutí o svém dalším osudu. Přesto byli internovaní Romové včetně žen a dokonce dětí starších 10 let nuceni k práci v kamenolomu, při stavbě silnice nebo uvnitř tábora. Byli pod neustálým dohledem dozorcího personálu složeného nejčastěji z bývalých českých četníků a členů vězeňské samosprávy rekrutovaných z řad internovaných Romů i několika Sintů – německých Romů, kteří byli do Hodonína převezeni z Osvětimi.

Přeplněnost tábora, těžká práce, týrání ze strany dozorců a jejich pomahačů, nedostatečná výživa a otřesné hygienické podmínky včetně akutního nedostatku pitné i užitkové vody se negativně podepsaly na zdravotním stavu koncentrovaných Romů. Nejvíce trpěly starší a nemocné osoby a zejména děti. První oběti otřesných podmínek v hodonínském táboře byly pohřbívány na farním hřbitově v nedalekých Černovicích.

V zimě na přelomu let 1942 a 1943 propukla mezi zesláblými vězni epidemie skvrnitého a bránišního

tyfu, která vyústila v uvalení karantény. Oběti byly dále pohřbívány již pouze do hromadných hrobů na nouzovém pohřebišti nedaleko tábora. Za období oficiální existence tzv. cikánského tábora v Hodoníně (2. 8. 1942 – 30. 9. 1943) tímto zařízením prošlo 1 395 osob, podle dostupných pramenů zemřelo 207 internovaných. 67 Romů se pokusilo řešit zoufalou situaci útekem, většina z nich byla chycena a vrácena do tábora. 262 vězňům se podařilo domoci propuštění z tábora, život na svobodě však pro ně často neměl dlouhého trvání.

Říšský vůdce SS Heinrich Himmler nařídil svým tzv. Osvětimským výnosem z prosince 1942 deportace tisíců evropských Romů do koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau. Transporty se nevyhnuly ani Romům z protektorátu – internovaným v tzv. cikánských táborech i těm žijícím prozatím na svobodě. Z hodonínského tábora bylo do Osvětimi zavlčeno celkem 863 osob. Velký transport 749 romských mužů, žen a dětí byl z Hodonína vypraven v noci z 21. na 22. srpna 1943. Pamětnice M. O., která se srpnovému transportu jen se štěstím vyhnula, popsala jeho průběh takto:

„Druhý (vězně) ale rozvázeli z toho Hodonínka do koncentráků. Napřed byli vodvšivovaný a potom stříhali, vlasy úplně na ježka, taky pod pažema, všade, aj vobočí stříhali. Až měli všechny sepsaný, volali rodinu po rodině, nakládali je na ty auta a vodvázeli k vlakům; a těma do koncentráků. Tenkrát jsme nevěděli kam, protože jsme věděli máloco.“

Naprostá většina z transportovaných v Osvětimi či dalších koncentračních táborech zahynula. Genocida Romů z Protektorátu Čechy a Morava bývá považována za jednu z nejdůkladněji provedených nacistických genocid. 90% ze zhruba 6 500 českých a moravských Romů nepřežilo vyhlazovací mašinérii a nucenou táborovou koncentraci.

Osudy hodonínského tábora pokračují i po deportaci Romů. Nejdříve zde sídlily jednotky Wehrmachtu, poté vojenská nemocnice Rudé armády a ubytování zde byli i rumunští vojáci. Po válce, kdy v roce 1946 dochází k odsunu německého obyvatelstva, slouží tábor k internaci tzv. přestárlých Němců neschopných odsunu. Oběti totalitních režimů se střídají, v období od 1. října 1949 do 1. prosince 1950 zde byl umístěn komunistický tábor nucené práce, kterým prošlo 250 vězňů. Dlouhá desetiletí byl areál využíván k rekreačním účelům. Také díky dlouholeté iniciativě Muzea romské kultury byl areál v roce 2009 státem vykoupen ze soukromých rukou, předán MŠMT a jeho příspěvková organizace – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského zde začala budovat památník s expozicí připomínající pohnutou minulost místa.

Pro přeživší a pozůstalé romských obětí se místo hromadného drobu nedaleko tábora stalo po válce místem tíživého vzpomínání na zesnulé blízké – oběti dlouho oficiálně neuznaného rasově motivovaného pronásledování. První a na dlouhou dobu poslední veřejné pietní shromáždění zde 18. března 1973 pořádal Svaz Cikánů-Romů – první romská organizace v českých zemích, působící v letech 1969–1973. Na tuto tradici od poloviny 90. let navazuje Muzeum romské kultury. To zde také nechalo v roce 1997 umístit památník v podobě kříže, autorem je romský sochař Eduard Oláh. Na místě pohřebišť obětí tábora na hřbitově v Černovicích muzeum v roce 1998 odhalilo pamětní desku, již vytvořila nevidomá romská umělkyně Božena Přikrylová. Muzeum romské kultury pořádá každoročně pietní shromáždění v srpnu v Hodoníně u Kunštátu.

V české historii romského holocaustu figurují další dva zásadní transporty, které přispěly k likvidaci většiny původních romských obyvatel Československa. 7. března 1943 došlo k prvnímu hromadnému transportu Romů z Brna do koncentračního tábora v Osvětimi. Jednalo se o takřka tisíc mužů, žen a dětí, z nichž většina nepřežila. V květnu 1943 dochází k transportu 500 osob z druhého tzv. cikánského tábora, který se nacházel v Čechách v Letech u Písku. Muzeum romské kultury připomíná i tyto dvě události, v březnu se každoročně koná pietní akt přímo v Muzeu romské kultury na Bratislavské ulici a v květnu se účastníme celorepublikového pietního shromáždění v Letech u Písku.

Kontakt pro média:

Tisková mluvčí:

Mgr. Kristina Kohoutová

Tel: 545 571 798

Mob: 775 407 065

Email: media@rommuz.cz

Muzeum romské kultury

www.rommuz.cz

<https://www.facebook.com/muzeum.romske.kultury/>